

Maria Kauhanen

”HYVÄ OLISI JOS SE EI KÄVISI LIIAN TYLSÄKSI”

Näkökulmia viulun asteikkosoittoon

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Musiikkipedagogi (AMK)
Toukokuu 2023**

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Toukokuu 2023	Tekijä/tekijät Maria Kauhanen
Koulutus Musiikkipedagogi		☒ AMK ☐ YAMK
Työn nimi ”HYVÄ OLISI JOS SE EI KÄVISI LIIAN TYLSÄKSI”. Näkökulmia viulun asteikkosoittoon.		
Työn ohjaaja Lasse Penttinen		Sivumäärä 29+1
Työelämäohjaaja		
<p>Opinnäytetyössäni selvitin, minkälaiselle viulun asteikko-oppimateriaalille olisi tarvetta, ja miten siitä saisi mahdollisimman toimivan ja motivoivan. Tämä opinnäytetyö toimi taustatutkimuksena oman viuluasteikko-oppimateriaalini työstämistä varten. Tarkastelin, millaisia viulun asteikko-oppimateriaaleja on jo olemassa ja minkälaisen opetusmateriaalin haastateltavat viulistit kokisivat hyödylliseksi, tarpeelliseksi ja motivoivaksi. Koska tarkoitukseni on tehdä omasta asteikko-oppimateriaalistani mahdollisimman motivoiva, tarkastelen viulun asteikkosoittoa motivaation näkökulmasta, ja taustateorian toimii oppimismotivaatioteoria.</p> <p>Haastattelin opinnäytetyötä varten neljää viulistia, joilla kaikilla on kokemusta sekä viulunsoiton opiskelusta että opettamisesta. Tarkastelin lisäksi erilaisia jo olemassa olevia asteikko-oppimateriaaleja seuraavista näkökulmista: asteikkojen nuottikuva, käytettävät sävellajit ja niiden järjestys, asteikkojen yhteyteen sijoitetut harjoitukset ja kappaleet sekä asteikkovihkojen visuaalinen ilme. Käytin tutkimuksessani myös viulupedagogiikkaan liittyvää kirjallisuutta.</p> <p>Haastattelujen tuloksista selvisi, että asteikko-oppimateriaalissa huomioon otettavia ominaisuuksia ovat esimerkiksi selkeä nuottikuva, monipuolisuus, mahdollinen moodien, pentatonisten asteikkojen ja bluesasteikon käyttö sekä visuaalisesti kiinnostava kansikuva. Asteikko-oppimateriaaleista selvisi esimerkiksi, että sävellajit voidaan esittää hyvin erilaisissa järjestyksissä, asteikkojen yhteyteen voidaan sijoittaa monenlaisia harjoituksia ja kappalemateriaaleja, asteikoissa voidaan hyödyntää duosoittoa ja että asteikkovihoissa ei juurikaan käytetä kuvitusta.</p>		
Asiasanat Asteikot, opetusmateriaali, viulisti, viulu, viulutekniikka		

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date May 2023	Author Maria Kauhanen
Degree programme Bachelor of Culture and Arts, Music Pedagogue		
Name of thesis “IT WOULD BE GOOD IF IT WOULDN’T GET TOO BORING”. Aspects for violin scales.		
Centria supervisor Lasse Penttinen	Pages 29+1	
Instructor representing commissioning institution or company		
<p>In my thesis, I found out what kind of learning materials for violin scales would be needed, and how to make them as functional and motivating as possible. This thesis worked as a background research for working on my own violin scale learning materials. I looked at what kind of violin teaching materials already exist, and what kind of teaching materials the interviewed violinists would find useful, necessary and motivating. Since my purpose is to make my own scale learning materials as motivating as possible, I look at playing the scale of the violin from the perspective of motivation, and the learning motivation theory serves as the background theory.</p> <p>For the thesis, I interviewed four violinists, who all have experience in both studying and teaching the violin. I also looked at various existing scale learning materials from the following perspectives: the notation of the scales, the key types used and their order, the exercises and pieces placed in connection with the scales, and the visual appearance of the scale notebooks. In my research, I also used literature related to violin pedagogy.</p> <p>The results of the interviews revealed that features to be taken into account in the scale learning materials are, for example, a clear music sheet, versatility, the possible use of modes, pentatonic scales and blues scales, and a visually interesting cover image. From the scale learning materials, it became clear, for example, that the keys can be presented in very different orders, a variety of exercises and musical pieces can be placed in connection with the scales, duet playing can be used in the scales, and that there are very few illustrations in the scale notes.</p>		
Key words Learning materials, scales, violin, violinist, violin technique		

KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY

ASTEIKKO

Englanniksi asteikkoa tarkoittava sana on ”scale”, joka Fischerin (2012, v) mukaan pohjautuu latinan sanaan ”scala”, joka tarkoittaa tikapuita. Sävelasteikoissa sävelet etenevät alkaen matalimmasta sävellestä ja päätyen korkeimpaan (Finto), eli lähdetään tikapuiden alaosasta ja kiivetään askel kerrallaan ylös asti. Eri sävellajeissa on erilainen koko- ja puolisävelaskelrakenne (Aleatori), eli jos hyödyntää jälleen tikapuumielikuvaa, niin eri sävellajeissa tikapuiden poikkipuiden välimatkat toisiinsa vaihtelevat.

INTONAATIO

Intonaatio tarkoittaa sävelpuhtautta eli sitä, että sävel soi ns. puhtaasti suhteutettuna soittimen viritykseen ja toisiin säveliin.

JOUSITUS

Viulunsoitossa jousitus tarkoittaa sitä, soitetaanko veto- vai työntöjousella ja kuinka monta säveltä kaaritetaan yhteen eli soitetaan samalla jousenvedolla tai -työnnöllä. Jousitukset merkitään viulunuo-teihin erilaisina kaarina, symboleina sekä termeinä.

MOODIT

Tässä opinnäytetyössä moodeilla tarkoitetaan seitsemää kirkkosävellajia: jooninen, doorinen, fryyginen, lyydinen, miksolyydinen, aiolinen ja lokrinen. Kussakin moodissa on erilainen sävelaskelrakenne.

SORMITUS

Viulunsoitossa sormituksella tarkoitetaan sitä, mikä vasemman käden sormista painaa mitäkin säveltä otelaudalta. Sorminumeroina ovat 1 (etusormi), 2 (keskisormi), 3 (nimetön) ja 4 (pikkusormi). Siirtämällä kättä eri kohtiin otelaudalla voidaan soittaa eri asemissa, jolloin on mahdollista soittaa korkeampia säveliä tai esimerkiksi käyttää tietynlaista sointia tai vibratoa. Esimerkiksi A-kielellä etusormi on I- asemassa ollessaan H-sävelen kohdalla. Jos etusormen siirtääkin D-sävelen kohdalle, on siirrytty III- asemaan.

SÄVELASKEL

Sävelaskeleella tarkoitetaan asteikon kahden vierekkäisen sävelen etäisyyttä toisistaan (Andante 2002, 522). Kun tässä opinnäytetyössä viitataan sävelaskeliin, tarkoitetaan koko- tai puolisävelaskelia. On olemassa myös muunlaisia sävelaskelia, mutta tutkimani aihe rajautuu koko- ja puolisävelaskelten piiriin.

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 ASTEIKOT VIULUNSOITOSSA	3
2.1 Asteikkosoitto ja viulutekniikka	3
2.2 Asteikot osana omaa viulunsoittoaani	4
3 TUTKIMUSMENETELMÄT	6
3.1 Fenomenologinen tutkimusstrategia	6
3.2 Motivaatio	6
4 ASTEIKKO-OPPIMATERIAALEJA	8
4.1 Hei molli ja duuri, meillä kävi tuuri!	8
4.2 Viuluniekka 4: Asteikkoja soittamaan	9
4.3 Viuluasteikot I ja Viuluasteikot II-III. Venäläisen koulun mukaan	10
4.4 Das Skalensystem	11
4.5 Scales. Scales and Scale Studies for the Violin	12
5 TUTKIMUSHAASTATTELU.....	14
5.1 Asteikkojen opettaminen	14
5.2 Asteikkojen harjoittelu	16
5.3 Motivoiva asteikko-oppimateriaali.....	17
5.4 Pohdintaa haastatteluvastauksista	18
6 POHDINTA	20
LÄHTEET	22
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön on tarkoitus toimia taustatutkimuksena oman asteikko-oppimateriaalini työstämistä varten. Mielestäni viulun asteikkosoittoon saisi olla tarjolla monipuolisemmin erilaisia asteikkovihkoja. Salmela-Aron (2018, 205) mukaan innostavat oppimateriaalit ja niiden käyttäminen kunkin oppilaan yksilöllisten tarpeiden mukaan auttavat oppilasta kiinnostumaan opiskeltavasta asiasta. Tästä näkökulmasta on viuluopetuksen kannalta hyödyllistä, mitä enemmän on käytettävissä erilaisia asteikkovihkoja. Tutkimuskysymykseni ovat, minkälaiselle viulun asteikko-oppimateriaalille olisi tarvetta ja miten oppimateriaalista saisi mahdollisimman toimivan ja motivoivan. Garam (2000, 258) huomauttaa, että innostus on suuri tavoitteita kohti vievä tekijä sekä aikuisilla että lapsilla, ja juuri tästä näkökulmasta haluan lähteä työstämään oppimateriaaliani.

Tässä opinnäytetyössä tarkastelen, millaisia viulun asteikko-oppimateriaaleja on jo olemassa ja minkälaisen opetusmateriaalin haastateltavat viulistit kokisivat hyödylliseksi ja tarpeelliseksi. Oppimateriaaliin liittyviä ominaisuuksia, joita tarkastelen, ovat asteikkojen nuottikuva, käytettävät sävellajit, asteikkojen yhteyteen sijoitetut harjoitukset ja kappaleet sekä visuaalinen ilme. Käytän lähdemateriaalina myös viulupedagogiikkaan liittyvää kirjallisuutta.

Asteikkosoitossa käytetään välillä erilaisia harjoituksia. Itse olen viulutunneillani soittanut asteikkoja esimerkiksi eri rytmeillä ja kaarituksilla. Joissain asteikkovihoissa harjoituksia on sijoitettu asteikkojen yhteyteen, toisissa puolestaan on esitetty pelkät asteikot. Minua on alkanut kiinnostaa, millaisille harjoituksille asteikkojen yhteydessä olisi tarvetta vai onko niille tarvetta. Myös viulun asteikkovihkojen visuaalinen ilme kiinnostaa minua. Olen törmännyt viulistin urani aikana useisiin sellaisiin asteikkovihkoihin, joissa asteikot on tiiviisti esitetty vihossa, jopa hieman kaoottisen tiiviisti. Olen saanut sellaisen kuvan, että viulun asteikkovihoissa ei yleensä käytetä kuvitusta tai muita visuaalisia keinoja. Minua kiinnostaakin ottaa selvää, millaisia visuaalisia puolia jo olemassa olevilla asteikkovihoilla on ja olisiko asteikkovihon visuaalisella ilmeellä merkitystä esimerkiksi motivaation kannalta. Käytännön työn kannalta minua kiinnostaa myös, mitä asteikkoja ja missä järjestyksessä jo olemassa olevat asteikkovihot sisältävät.

Tämä tutkimus on laadullinen tutkimus. Tarkoitukseni on tutkia viulun asteikkosoiton merkityksiä ja piirteitä kokonaisvaltaisesti. Lähestyn tutkittavaa aiheittani fenomenologisesti, sillä tässä tutkimuksessa

keskeisessä osassa ovat kokemukset. Tarkoitukseni on selvittää muiden viulistien kokemuksia ja näkemyksiä asteikkosoitosta sekä tarkastella omia kokemuksiani ja näkemyksiäni asteikkosoitosta ja erilaisista asteikkovihoista. Koska asteikkovihosta on tarkoitus tehdä motivoiva, tarkastelen motivaatioon liittyviä elementtejä Salmela-Aron (2018) kirjan *Motivaatio ja oppiminen* pohjalta.

Haastattelin tätä opinnäytetyötä varten neljää viulistia, joilla on kaikilla myös kokemusta viulunsoiton opettamisesta. Osa viulisteista on suuntautunut klassiseen viuluun, osa kansanmusiikkiin ja osa moollempiin. Toteutin haastattelut kirjallisesti sähköpostin välityksellä ennalta laadittujen haastattelukysymysten avulla (LIITE 1). Kaikki haastateltavani vaikuttivat olevan kiinnostuneita tutkimukseni aiheesta, samoin muut viulistit, joille olen kertonut asiasta.

2 ASTEIKOT VIULUNSOITOSSA

Jokainen viulua musiikkiopistossa ja ammattiopinnoissa soittava harjoittelee asteikkosoittoa opiskelun aikana. Asteikot voivat olla osa jopa päivittäistä harjoittelua, kuten esimerkiksi itselläni. Asteikoilla on oleellinen merkitys viulistin tekniikan kehittämisessä. Pogozevan (2021, 110) mukaan viulistin tekniset taidot pohjaavat paljolti asteikoille. Asteikkosoitossa viulisti kehittää esimerkiksi intonaatiota ja sävellajien lihasmuistia.

Viulu on intonaation puolesta hyvin haastava soitin. Esimerkiksi pianossa on kullekin sävelle oma kosketin ja kitarassa nauhat, mutta viulun kaulassa ei ole mitään merkkejä sävelten paikoista. Asteikkoja soittaessa on mahdollista tarkastella peräkkäisten sormien paikkoja suhteessa toisiinsa, etenkin silloin kun soittaa hitaassa tempossa. Garamin (1984, 89) mukaan kauniskaan viulunsoitto ei toimi, jos intervallit intonoidaan epäpuhtaasti. Soitto kuulostaa heti paljon viimeistelemättömämmältä, jos intonaatio ei ole kunnossa. Viulistilla täytyy olla hyvä sävellajituntuma, jotta hän voi intonoida puhtaasti (Garam 1984, 70). Viulisti harjoittelee asteikkoja useissa eri duuri- ja mollisävellajeissa. Asteikkojen yhteydessä soitetaan myös kolmi- ja nelisointuja.

2.1 Asteikkosoitto ja viulutekniikka

Oikeassa kädessä eli jousikädessä kehitetään asteikkosoitossa esimerkiksi sointia, kielenvaihtoja ja jousen jakamista eri kaarituksiin. Vasemmassa kädessä eli viulukädessä kehitetään esimerkiksi sormien ketteryyttä ja rentoutta, sulavia ja keveitä asemanvaihtoja sekä eri asemien lihasmuistia. Garam (2000, 220) pitää hyvää asemanvaihtotekniikkaa viulistin vasemman käden tekniikan kulmakivenä. Asemanvaihtotekniikka vaikuttaa siihen, kuinka ketterästi viulisti pystyy soittamaan nopeassa tempossa ja onko soitto sulavan kuuloista. Asteikkoja soitetaan useissa eri asemissa. Asteikoissa harjoiteltu asemantuntuma ja asemanvaihtotekniikka helpottavat ja nopeuttavat kappaleiden opettelua, kun nämä asiat ovat asteikkojen myötä jo hallussa.

Kansanmusiikin puolella kappaleissa esiintyy eri asemien käyttöä vähemmän kuin klassisessa musiikissa. Suuren osan kansanmusiikkikappaleista pystyy soittamaan I-asemassa. Kuitenkin myös kansanmusiikin puolelta löytyy virtuoottisempia kappaleita, joissa eri asemia käytetään. Olen itsekin Centriassa opiskeluni aikana soittanut useita sellaisia kappaleita, joissa asemia on tarvittu. Suomalaisessa

kansanmusiikissa esimerkiksi kaustislaisen Viljami Niittykosken kappaleissa käytetään eri asemia. Nykykansanmusiikissa on myös tavallista sovittaa kappaleita, jolloin melodia voidaan vaikkapa soittaa eri oktaavialasta, ja asemien käyttöä tarvitaan. Vaikka kansanmusiikin puolella sointi-ihanne ei ole yhtä täydellisyyteen pyrkivä kuin klassisen musiikin puolella, on kansanmusiikkiviulistille hyötyä ketterästä asemasoitosta. Näin hänellä on enemmän työkaluja käytössään sekä musiikillisesti että vasemman käden soittomukavuuden suhteen. Intonaation tarkkuuden ihanne on kansanmusiikin puolella vaihtelevaa. Centrian opintojeni aikaiset viuluopettajat ovat olleet tarkkoja intonaatiosta, mutta olen myös kuullut sellaista pelimannien soittoa, joilla intonaatio ei ole ollut kovin hiottua. Monet tunnetut nykykansanmusiikkiviulistit intonoivat kyllä erittäin puhtaasti.

2.2 Asteikot osana omaa viulunsoittoaani

Sävelläjät ovat aina kiehtoneet minua. Minulla on absoluuttinen sävelkorva ja synestesia, ja uskon näiden vaikuttavan kiinnostukseeni sävellajeja kohtaan. Garam (1984, 89) toteaa kirjassaan *Viulunsoiton opetus*, että kuka vain innostuu, jos saa löytää intervalleista kauneutta, ja minä löydän niistä kauneutta värien muodossa. Minulle jokainen sävel ja sävellaji on tietyn värinen. Esimerkiksi E-sävel on keltainen ja A-duuri kirkkaanvihreä. Värit puolestaan innostavat minua kuvataiteen puolella valtavasti. Minulla on absoluuttisesta sävelkorvasta se etu, että tiedän, missä kukin sävel sijaitsee. Pystyn vaikkapa laulamaan haluamani sävelen tai sävellajin suoraan, ja kehittelemään sävellyksiä päässäni oikeissa sävellajeissa. Asteikkosoitossa nautin väreistä. Kukin asteikko on tietystä sävellajissa eli tietyn värinen, jolloin pääsen oikein sukeltamaan tiettyyn värimaailmaan. Olen myös tarkka intonaation kanssa, koska minulla on sävelkorvassani käsitys siitä, mikä on kunkin sävelen oikea paikka. Tosin korvani ei luonnostaan ota huomioon eri intervallien viritystä tai intonaation sovittamista toisten soittimien kanssa yhdessä soittamiseen.

Yleensä aloitan viulutreenini soittamalla asteikkoja. Soitan Pertti Sutisen III–V-oktaavisia asteikkoja nuotista tai ulkomuistista. Soitan asteikkoja myös eri moodeista. Välillä soitan asteikkoa samasta sävellajista, jossa sillä hetkellä harjoittelemani kappale on, ja välillä valitsen asteikon sen perusteella, mitä asteikkoa huvittaa soittaa. Esimerkiksi kun harjoittelin Highlander's Farewell -nimistä kappaletta A-doorisessa sävellajissa, soitin lämmittelynä A-doorista asteikkoa. Käytän harjoittelussa erilaisia kaarituksia. Usein soitan ensin asteikon sävelet pitkillä jousilla kaikki erikseen, jolloin minun on helppo tarkkailla äänenlaatua, rentoutta ja asentoja sekä orientoitua harjoittelun aloittamiseen ja keskittyneeseen soittoon. Garamin (2000, 89) mielestä oikeanlainen hitaasti harjoittelu onkin yhtä lailla ajatustyön hiomista kuin liikeratojen harjoittelua. Yksi syy, miksi pidän asteikkosoitosta niin paljon, onkin se, että

asteikoilla on selkeää harjoitella teknisiä asioita. Pidän melko pikkutarkasta teknisten asioiden hiomisesta.

Etenen soittaen kahden, kolmen, neljän, kuuden, kahdeksan, kymmenen, kahdentoista ja neljäntoista kaarilla, sekä puolet ja puolet eli pitkällä kaarituksella. Soitan myös kolmi- ja nelisointuja sekä pariäänasteikkoja, ja niissäkin käytän eri kaarituksia. Olen soittanut asteikkoja enimmäkseen Sutisen asteikkovihoista. Olen harjoitellut asteikkoja eri jousitusten lisäksi eri rytmeillä ja sormituksilla. Kiinnitän asteikkoja soittaessani huomiota sävelpuhtauteen, äänenlaatuun, asemanvaihtojen sulavuuteen, käsien asentoihin, rentouteen, jousen jakamiseen ja tasaiseen tempoon. Käytän välillä metronomia, jotta saan täsmällisen tempon.

Muistan, että asteikot tulivat mukaan jo ihan viulunsoittoni alkupuolella. Myös viulututkintoihin on kuulunut asteikkoja. Muistan pitäneeni asteikoista jo aika alkuvaiheessa. Kun aluksi harjoittelin vain pieniä asteikkoja, innostuin kerran kotona soittaessani etsimään viulusta kaksioктаavisen G-duuriasteikon. Muistan, että tuntui mahtavalta soittaa niin laajaa asteikkoa ja olin aivan innoissani. Soitin sen kaiken lisäksi pitkällä kaarilla, joita ei silloin ollut vielä muuten minulla läksynä. Esitin sen myös äidilleni ja viuluopettajalleni.

Viulun opetusharjoittelussa käytin oppilaitteni tunneilla asteikkoja kappaleiden yhteydessä. Soitimme asteikkoja samoista sävellajeista kuin opeteltavia kappaleita. Huomasin tällä olevan positiivista vaikutusta oppilaitteni intonaatioon. Esimerkiksi erään oppilaani kanssa soitimme tunnilla Näppäreistä tuttua kappaletta ”Ulv räv hare”, joka on E-mollissa, ja sen yhteydessä E-molliasteikkoa. Oppilaalla ei ollut valmiiksi vielä kovin vahvaa sävellajituntumaa, mutta asteikon soittamisen jälkeen kappaleen intonointi sujui selvästi helpommin, eikä yksittäisiä säveliä tarvinnut jäädä hiomaan niin paljon.

3 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Alasuutarin (2011, 50) mukaan laadullisessa tutkimuksessa on kaksi vaihetta. Ensimmäinen vaihe eli havaintojen pelkistäminen tapahtuu siten, että tarkastelen haastatteluvastauksia kysymys kerrallaan ja pyrin löytämään niistä oleelliset asiat. Tarkastelen, ovatko haastatteluvastaukset samoilla linjoilla keskenään tai esiintyykö niissä eriäviä näkemyksiä tai näkökulmia. Alasuutari (2011, 48) toteaa, että usein eri lähteistä saadaan erilaista informaatiota, jota hän kutsuu ”tiedon sirpaleiksi”. Kerään näitä ”tiedon sirpaleita” sekä haastatteluvastauksista, että tarkastelemalla olemassa olevia asteikkovihkoja. Pyrin selkiyttämään saamani tiedon mahdollisimman selkeiksi ajatuksiksi, jotta minun on helppo myöhemmin lähteä työstämään oppimateriaalia.

Toinen vaihe eli arvoituksen ratkaiseminen tarkoittaa tässä tapauksessa sitä, että tavoitteenani on selvittää, millaiselle viulun asteikko-oppimateriaalille olisi tarvetta ja miten siitä saisi mahdollisimman toimivan, jolloin haastatteluvastaukset sisältävät minulle arvokasta tietoa. Myös jo olemassa olevista asteikkovihoista näen mallia, minkä tyyppisiä toimivia ratkaisuja niissä on käytetty.

3.1 Fenomenologinen tutkimusstrategia

Tutkimusstrategiani on fenomenologinen, sillä tutkimuksessani nimenomaan kokemukset ovat avainasemassa. Jyväskylän yliopiston Koppa-sivuston mukaan fenomenologia ”korostaa kokemusta, aistihavaintoja ja niihin perustuvaa ymmärryksen muodostumista tutkimuskohteesta” (Jyväskylän yliopisto, 2015). Tutkin sekä omia, että haastattelemieni viulistien kokemuksia asteikkosoitosta ja asteikkojen opettamisesta. Asteikkovihon toimivuus ja motivoivuus ovat nimenomaan kokemusperäisiä asioita. Tietysti kokemukset ovat hyvin yksilöllisiä asioita, ja asteikkovihosta tuskin tulee lopultakaan sellaista, jonka kaikki viulistit kokisivat toimivana ja motivoivana.

3.2 Motivaatio

Haluan tehdä asteikkovihostani mahdollisimman motivoivan. Toiveenani olisi, että asteikkovihkoni olisi sellainen, johon on helppo tarttua sekä viulutunneilla että kotiharjoittelussa. Olen pohtinut myös jonkinlaisten ”rasti ruutuun” -tyyppisten tai oppimispäiväkirjamaisten elementtien käyttämistä asteikkovihossa. Asteikkojen harjoittelu on mielestäni tehokkainta silloin, kun se on säännöllistä. Haluaisin,

että vihon sisältämä materiaali olisi tehty kiinnostavaksi ja hauskaksi, ja toisaalta sellaiseksi, että se kannustaisi nimenomaan säännölliseen harjoitteluun.

Salmela-Aron (2018, 78) mukaan onnistumisen kokemukset ovat tärkeitä motivaation kannalta. Onnistumisen kokemukset synnyttävät itselleni sellaista tunnetta, että viulunsoittoa ja sen harjoittelemista kannattaa jatkaa. Jos itselleni ei olisi tullut juurikaan onnistumisen kokemuksia viulunsoitosta, olisin varmaan lopettanut sen jossain vaiheessa. Jos esimerkiksi soittotunnilla en ole saanut jotain asiaa onnistumaan tai kotiharjoittelussa jonain päivänä joku asia on sujunut huonommin, se harmittaa, mutta jatkan soittamista ja harjoittelemista, koska tiedän onnistuneeni kuitenkin niin monta kertaa muulloin. Jonkinlainen itseluottamus siis säilyy epäonnistumisista huolimatta. Harvoin myöskään saan soittotunnilla opettajalta vain kritiikkiä, tai pelkästään epäonnistun harjoittelussani, vaan yleensä ne sisältävät myös joitain edes pieniä onnistumisia. Yksittäiset virheet tai epäonnistumiset tosin saattavat harmittaa minua niin paljon, että ajattelen olevani kokonaan huono viulisti, minua kiukuttaa, ja sätin itseäni. Usein tämäkin kyllä motivoi minua harjoittelemaan.

Salmela-Aron (2018, 9) mukaan kiinnostus opiskeltavaan asiaan on tärkeää oppimisen kannalta, ja se vaikuttaa esimerkiksi oppimisen laatuun ja siihen, kuinka paljon opiskeltavaan asiaan jaksaa käyttää aikaansa (Salmela-Aro 2018, 9). Asteikkosoittoon on tarpeellista herätä jonkinlainen kiinnostus, jotta sitä jaksaa jatkaa säännöllisesti. Haastattelujen avulla pyrin selvittämään eri viulistien näkemyksiä siitä, mikä asteikkosoitossa ja asteikkovihoissa herättää kiinnostusta. Salmela-Aron (2018, 94) mukaan kiehtovuus, arvoituksellisuus ja jännittävyys innostavat oppilasta ponnistelemaan. Mikäli suuntaan asteikkovihkoni pienemmille viulisteille, näitä ominaisuuksia olisi mahdollista luoda esimerkiksi tarinallisuuden, kuvitusten sekä kappaleiden ja harjoitusten nimien avulla.

4 ASTEIKKO-OPPIMATERIAALEJA

Tarkastelin muutamia paljon käytettyjä asteikko-oppimateriaaleja. Tein huomioita asteikkojen nuottikuvasta, käytettävistä sävellajeista ja niiden järjestyksestä, asteikkojen yhteyteen sijoitetuista harjoituksista ja kappaleista, sekä asteikkovihkojen visuaalisesta ilmeestä. Tarkastelemalla jo olemassa olevia oppimateriaaleja halusin selvittää, saisinko niistä ideoita, joita voisin käyttää omassa oppimateriaalissani, ja toisaalta havaitsisinko jotain, mitä niistä puuttuu mutta jolle olisi tarvetta.

4.1 Hei molli ja duuri, meillä kävi tuuri!

Pekka Jylhän (2015) asteikkovihko *Hei molli ja duuri, meillä kävi tuuri!* sisältää viulun perustasojen 1 ja 2 asteikkoja. Tässä vihossa asteikot on esitetty duettoina kahdelle viululle. Jylhä (2015) kirjoittaa vihon esipuheessa, että asteikoista on tehty ikään kuin pieniä kappaleita. Vihko on vuodelta 2015, eli se on melko uutta oppimateriaalia.

Tässä asteikkovihossa asteikot on aseteltu selkeästi ja melko väljästi. Kukin asteikko on omalla sivullaan. Nuottiviivastojen yläpuolella on hyvin tilaa esimerkiksi sorminumeroille, joita tähän vihkoon on merkittykin lyijykynällä. Vihko tuntuu selkeyden puolesta mielestäni hyvin helpolta lukea.

Vihossa esitetään asteikot seuraavassa järjestyksessä: yksioktaavinen D-duuri, yksioktaavinen E-molli, yksioktaavinen A-molli, kaksioktaavinen G-duuri, kaksioktaavinen A-duuri, yksioktaavinen H-molli, kaksioktaavinen B-duuri, kaksioktaavinen C-duuri, kaksioktaavinen D-duuri, kaksioktaavinen E-duuri, kaksioktaavinen A-molli sekä kaksioktaavinen G-molli. Kunkin asteikon perässä on kaksi kolmisointua.

Tässä asteikkovihossa ei ole liitetty harjoituksia tai kappaleita asteikoihin, vaan vihon idea on asteikkojen duosoitossa. Toinen viulu on merkitty soittamaan asteikkoa, ja toinen soittaa toista ääntä, jossa on erilaisia melodiakulkuja. Asteikon toisessa äännessä on vaihtelevampia rytmejä. Myös oktaaviala on toisessa äännessä laajempi. Osa toisista äänistä on yksinkertaisempia, ja osassa käytetään useita tilapäisiä ylennyksiä, ja rytmeissä on mukana myös synkooppeja sekä pisteellisiä rytmejä.

Mielestäni asteikkojen soittaminen duona, siten että toinen viulisti soittaa asteikkoa ja toinen toista ääntä, on kätevä idea. Esimerkiksi opettaja voi tunnilla soittaa toista ääntä oppilaan soittaessa asteikkoa, ja tästä voi olla hyötyä oppilaalle esimerkiksi intonaation ja tempon pitämisessä. Garam (1984, 79) puoltaa tätä näkökulmaa kirjassaan Viulunsoiton opetus:

Paras menetelmä sävelpuhtauden parantamiseksi on – kaksoisote- ja akordiharjoitusten lisäksi – yhteissoitto, jossa kaksi, kolme tai neljä viulistia musisoi keskenään. Jos soittajat ovat muusikkoina vielä kokemattomia, on tehtävien aluksi oltava kaksiäänisiä duettoja, joita soitetaan hitaassa tempossa ja intonaatiota herkeämättä tarkkaillen.

Samalla voidaan harjoitella myös yhteissoitollisia valmiuksia. Koska toiset äänet tekevät asteikoista ikään kuin kappaleita, niihin voi yhdistää dynamiikkaa ja tulkintaa. Uskoisin myös, että asteikkojen soittaminen kappalemaisessa muodossa olisi hauskaa oppilaan näkökulmasta. Oppilaat voisivat soittaa näitä asteikkokappaleita myös keskenään, ja niitä voisi jopa esittää. Kappaleiden hiominen esitettävään kuntoon usein motivoi oppilasta, joten tämä voisi tehostaa asteikkojen oppimista.

Tässä asteikkovihossa on kansikuvana maalaus kahdesta viulistista, ja vihon nimessä on käytetty kullaväristä fonttia. Muuten vihossa ei ole kuvitusta eikä värejä.

4.2 Viuluniekka 4: Asteikkoja soittamaan

Viuluniekka 4 on julkaistu vuonna 1980, ja sen tekijä on Anna-Maija Usma. Viuluniekka-sarja on ollut suosittu viulunopetuksessa, ja muistan myös itse pienenä viulistina soittaneeni Viuluniekka-sarjan vihkoista.

Asteikot ja harjoitukset on aseteltu vihkoon melko selkeästi, mutta eivät niin väljästi kuin Jylhän (2015) asteikkovihossa. Kaipaisin hieman selkeämpää ja väljempää asettelua.

Ensiksi vihossa on esitetty yksioktaavinen D-duuri, A-duuri sekä harmoniset A-molli ja E-molli. Näiden jälkeen tulee kaksioktaavinen G-duuri ja A-duuri. Sekä yksioktaavisten että kaksioktaavisten asteikkojen perässä on kaksi kolmisointua. Seuraavaksi vihossa on 18 eri kaksioktaavista asteikkoa I-asemassa. Näiden 18 asteikon jälkeen vihossa on esitetty kaksioktaaviset C-duuri, D-duuri, B-duuri, As-duuri, H-duuri, A-molli ja G-molli. Näihin asteikoihin on merkitty myös kaarituksia, neljän ja kahdeksan sävelen kaarina. Kunkin asteikon perässä on kaksi kolmisointua, joihin on merkitty kolmen ja kuuden sävelen kaarituksia. Seuraavana vihossa on kuusi asteikkoa II-asemassa. Näiden asteikkojen yhteydessä on myös

kolmisoinnut sekä pariääniasteikkoja. Pariääniasteikot sisältävät terssi- ja sekstipariääniä. II-aseman jälkeen vihossa on asteikkoja ryhmittäin III-, IV- ja V-asemassa. Näiden asteikkojen perässä on kolmisoinnutta sekä pariääniasteikkoja ja -harjoituksia.

Asteikkojen yhteydessä on harjoituksia. Harjoituksina on terssikulkuina askelittain eteneviä asteikoita, pariääniä, joissa terssi soitetaan ensin erillisinä sävelinä ja sitten yhteen, oktaavipariääniä, sekä pienien kappaleiden tapaisia pariääniharjoituksia. Varsinaisten asteikkojen jälkeen vihossa on myös erilaisia harjoituksia, joista ensimmäisenä ovat yhden kielen asteikot. Yhden kielen asteikkoharjoituksia on viulun kaikille neljälle kielelle. Näissä asteikoissa on melko runsaasti asemanvaihtoja, kun on vain yhden kielen verran äänialaa käytössä. Asemanvaihtoharjoituksissa liikutaan I–X-asemassa. Vihossa on myös kromaattisen asteikon harjoituksia kaikille kielille ja erilaisilla rytmeillä, esimerkiksi 3/4-, 6/8- sekä 4/4-tahtilajeilla.

Lopuksi vihossa on esitetty entiseen peruskurssi 3/3:een kuuluvat kaksi- ja kolmeoktaaviset asteikot, kolmisoinnut, nelisoinnut sekä pariääniasteikot.

Olisi perusteltua, että omakin asteikko-oppimateriaalini sisältäisi kaksoisääniä, jolloin niitä tulisi harjoiteltua ja niiden soitto kappaleissa helpottuisi. Etenkin kansanmusiikin viulustemmoissa olen törmännyt paljon kaksoisääniin, toki myös melodiaa soittaessani. Heman (1985, 45) huomauttaa, että kaksoisäänien harjoittelu on tärkeää soinnullisen intonaation kannalta. Kaksoisääniä voisi olla mahdollista yhdistää asteikko-oppimateriaaliin esimerkiksi juuri siten kuin tässä Usman asteikkovihossa, eli kaksoisääniasteikkoina, kaksoisääniharjoituksina tai pieninä kaksoisäänikappaleina. Usman asteikkovihossa on oranssinvärinen kansi sekä piirroskuva viulistista. Vihossa ei ole muuta kuvitusta.

4.3 Viuluasteikot I ja Viuluasteikot II-III. Venäläisen koulun mukaan

Viuluasteikot I ja *Viuluasteikot II-III* on julkaistu vuonna 1982. Ne on koonnut Pertti Sutinen opettajansa Tatjana Pogozevan aineiston pohjalta.

Vihoissa asteikot on esitetty selkeästi ja painettu melko isokokoisina. Nämä asteikkovihot ovat selkeytensä puolesta suosikkejani. Vihkoja on helppo lukea eikä niissä ole mitään turhaa.

Viuluasteikot I -vihossa asteikot on esitetty alkaen I-aseman asteikoista ja edeten järjestyksessä VII-aseman asteikoihin asti. Vihon asteikot ovat I- ja II-oktaavisia. Vihon asteikkojen sävellajit etenevät viiteen b-merkkiin ja viiteen #-merkkiin asti. Asteikkojen yhteydessä on myös kolmisoinnut. Asteikko-

osion jälkeen vihossa on runsaasti kaksoisääniharjoituksia ja -etydeitä sekä kaksoisääniasteikkoja. Harjoituksissa käytetään esimerkiksi erilaisia jousituksia, rytmejä ja pariääniä. *Viuluasteikot I–III*-vihossa on ensin esitetty kolmioktaaviset asteikot alkaen G-duurista ja edeten duurit ja mollit läpi Fis-molliin asti. Asteikkojen perässä on kuhunkin asteikkoon kuuluvat kolmi- ja nelisoinnut sekä kaksoisäänias-teikot. Tämän jälkeen vihossa on esitetty nelioktaaviset asteikot alkaen G-duurista ja edeten H-molliin asti. Nelioktaavisten asteikkojen perässä on kolmi- ja nelisoinnut.

Pidän itse eniten Sutisen käyttämästä järjestyksestä, jossa aloitetaan G-duurista ja edetään järjestyksessä duureja ja molleja. Se on mielestäni selkeä ja looginen järjestys, ja vihosta löytää helposti juuri sen asteikon, jota haluaa soittaa. Haluaisin omaan asteikkovihkooni ehkä sellaisen rakenteen, että siinä edettäisiin asteikkoja järjestyksessä, ja jokaisen asteikon perässä olisi siihen kuuluvat harjoitukset, sekä siinä sävellajissa oleva kappalemateriaali.

Vihossa ei ole kuvituksia eikä kansikuvia. Kansikuva voisi saada vihon näyttämään mielenkiintoisemmalta, mutta näissä asteikkovihoissa toisaalta toimii se, että ne ovat ennen kaikkea selkeitä ja käytännöllisiä.

4.4 Das Skalensystem

Fleschin asteikkovihko *Das Skalensystem* on julkaistu vuonna 1926. Tämä asteikkovihko alkaa esipuheella, jossa Flesch kertoo ideasta asteikkovihkonsa taustalla. Flesch nuotinsi aluksi kaiken pelkästään C-duuriin, koska hänen mielestään sellaisia asteikkovihkoja, joissa on kaikki sävellajit peräkkäin, on liikaa samanlaisia. Fleschin ajatuksena oli, että oppilaat transponoisivat hänen C-duurissa esittämänsä nuotit kaikkiin sävellajeihin. Flesch halusi luoda *Das Skalensystemistä* viuluteknisesti monipuolisen, ja sitä se kyllä onkin.

Fleschin asteikkovihossa asteikot on esitetty tiiviisti. Koska pariääniä sekä ylennys-, alennus- ja palautusmerkkejä on vihossa paikoitellen paljon, kaipaisin itse hieman isomman kokoista nuottikuvaa.

Tässä vihossa ensimmäisenä on esitetty C-duuri sekä siihen liittyvät kolmi- ja nelisoinnut, pariäänit ja harjoitukset. C-duurin jälkeen tulee A-molli samalla tavalla esitettynä, sitten F-duuri, D-molli, B-duuri, G-molli, Es-duuri, C-molli, As-duuri, F-molli, Des-duuri, B-molli, Ges-duuri, Es-molli, H-duuri, Gis-molli, E-duuri, Cis-molli, A-duuri, Fis-molli, D-duuri, H-molli, G-duuri ja E-molli. Asteikot etenevät vihossa siis rinnakkaissävellajeittain.

Kunkin asteikon kohdalla on valtava määrä eri harjoituksia. Harjoituksissa on käytetty rytmivariaatioita, eri asemia, eri sormituksia, terssikulkuja, kromatiikkaa, kaksoisääniä, eri jousituksia sekä huiluääniä. En ole itse koskaan soittanut Fleschin asteikkovihosta, mutta olisi mielenkiintoista kokeilla sen sisältämiä harjoituksia.

Tässä asteikkovihossa ei ole kansikuvaa eikä kuvitusta. Vihon visuaalisesta ilmeestä tulee itselleni hyvin akateeminen vaikutelma.

4.5 Scales. Scales and Scale Studies for the Violin

Fischerin asteikkovihko *Scales* on julkaistu vuonna 2012. Tämä yli kahdensadan sivun asteikkovihko on todella monipuolinen. Fischer lähestyy asteikkosoittoa äärimmäisen tarkasti. Hänen asteikkovihossaan on paljon tarkkoja ohjeita intonaatioon ja sormituksiin liittyen, sekä todella runsaasti erilaisia harjoituksia asteikoihin.

Itse olen joskus vuosia sitten soittanut joitain harjoituksia tästä asteikkovihosta, kun silloinen viuluopettajani kehotti hankkimaan tämän. Nyt tätä asteikkovihkoa selatessani pohdin, että voisin ottaa sen taas käyttöön.

Asteikkojen asettelu on hyvin tiivis, mutta vihon suurehkon sivumäärän puolesta on varmastikin parempi käyttää tiivistä asettelua, ennemmin kuin lisätä sivumäärää. Jo tämän kokoinenkin vihko on painava kantaa mukana eikä kaikkein käytännöllisin ja selkein. Mietin tämän asteikkovihon suhteen, olisiko ollut kätevämpi ratkaisu jakaa se kahteen tai useampaan osaan? Tällöin nuottikuvasta olisi voinut tehdä selkeämmän, eikä yksittäinen vihko olisi ollut näin valtavan laaja teos.

Fischerin asteikkovihko alkaa esittelyllä. Esittelyssä Fischer (2012) käsittelee asteikkojen rakennetta, intonaatiota, sormituksia, sekä tämän asteikkovihon käyttöä harjoittelussa. Seuraavaksi vihossa käydään läpi sävelten intonaatiota asteikoissa ja soinnuissa, jonka jälkeen vihossa on myös nuottiesimerkit, joiden yhteydessä on intonaatio-ohjeet.

Tämän jälkeen vihossa on yksioktaavisia asteikkoja, joissa käydään kaikki duuri- ja mollisävellajit läpi alkaen G-pohjaisista ja päättyen F#-pohjaisiin sävellajeihin. Jokaisen asteikon yhteydessä on harjoituksia, joissa harjoitellaan sitä, mitä sormia voidaan pitää pohjassa ja minkä sormen pitää olla milloinkin

valmiina. Yksioktaavisten asteikkojen jälkeen siirrytään yksioktaaviin sointuihin. Sointuina on viisi erilaista kolmisoitua ja kaksi nelisointua eri korkeuksilta kaikissa duuri- ja mollisävellajeista alkaen G-pohjaisista ja päättyen F#-pohjaisiin sävellajeihin. Samalla periaatteella vihosta löytyy myös kaksi-, kolme- ja neliooktaavisia asteikkoja ja sointuja.

Lisäksi vihossa on runsaasti erilaisia harjoituksia, joita yritän kiteyttää tähän:

- terssikuluittain eteneviä asteikoita, joihin on erilaisia jousitusvariaatioita
- sekvensseissä eteneviä neljän sävelen kulkuja, joissa on vaihtelevassa järjestyksessä koko- ja puolisävelaskelia
- asteikkoja useissa eri asemissa
- rytmivariaatioita
- jousitusvariaatioita
- kromaattisia asteikkoja
- sormitusharjoituksia
- dynamiikkavariaatioita
- yhden sormen asteikkoja ja kahden sormen asteikkoja

Fischerin asteikkovihko on erittäin monipuolinen ja perusteellinen paketti, mutta itse haluaisin tehdä omasta asteikkovihostani kevyemmän kokonaisuuden. Pidän Fischerin asteikkovihossa siitä, että asteikkojen yhteyteen on sijoitettu runsaasti erilaisia sormitus-, jousitus- ja rytmivariaatioita. Näitä voisin sisällyttää myös omaan asteikkovihkooni, mutta pienemmässä mittakaavassa.

Fischerin asteikkovihossa on taiteellinen kansikuva, josta on tunnistettavissa ainakin viulu. Vihossa ei ole muuta kuvitusta, eikä näin laajan asteikkovihon sivumäärää kannattaisikaan pidentää kuvituksen takia.

5 TUTKIMUSHAASTATTELU

Haastattelu oli sopiva menetelmä tutkimukseni toteuttamiseen, sillä sen avulla sain informaatiota viulustien kokemuksista asteikkosoitosta ja sen opettamisesta. Kirjassa Teemahaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö (Hirsjärvi & Hurme 2018, 41) todetaan, että ”haastattelua tekevän tutkijan tehtävänä on välittää kuvaa haastateltavan ajatuksista, käsityksistä, kokemuksista ja tunteista”. Toteutin haastattelut strukturoituina sähköpostihaastatteluina. Haastattelun toteuttaminen sähköpostin välityksellä oli käytännöllisintä, sillä haastateltavat asuvat eri paikkakunnilla. Näin haastateltavilla oli mahdollisuus perehtyä haastattelukysymyksiin silloin, kun heillä oli siihen aikaa.

Haastattelu (LIITE 1) koostui yhdeksästä kysymyksestä, jotka liittyivät kokemuksiin asteikkojen soittamisesta ja opettamisesta, motivaatioon, sekä kokemuksiin asteikko-oppimateriaaleista. Kaikilla haastateltavillani oli pitkä ja uniikki taustansa viulunsoitosta sekä klassisen musiikin että kansanmusiikin puolelta. Kaikilla oli myös kokemusta viulunsoiton opettamisesta, osalla lyhyeltä ja osalla pidemmältä ajalta. Tiedostan, että haastatteluvastausten antamaa informaatiota ei voida yleistää koskemaan kaikkia viulisteja, eikä minun ole mahdollista tehdä tämän tutkimuksen perusteella sellaista oppimateriaalia, joka olisi kaikkien viulustien mielestä toimiva, tarpeellinen tai motivoiva.

5.1 Asteikkojen opettaminen

Kysyin haastateltaviltani, miten he opettavat asteikkoja viuluoppilailleen. Haastatteluvastauksista kävi ilmi, että kaikilla haastateltavilla oli useita lähestymistapoja asteikkojen opettamiseen. Kaikki haastateltavat kertoivat käyttävänsä sekä nuotteja että korvakuulo-oppimista asteikkojen soitossa. Tämä oli tarpeellista tietää oman asteikkovihkon tekemisen kannalta, sillä jos kaikki haastateltavat olisivat vastanneet opettavansa asteikkoja vain korvakuulolta, uudelle nuottiviholle tuskin olisi tarvetta. Toisaalta voisin pohtia, olisiko korvakuulonäkökulmaa mahdollista liittää omaan asteikkovihkooni. Kansanmusiikin puolella korvakuulolta soittaminen on kuitenkin hyvin tärkeä piirre.

Haastateltava C kertoi, ettei käytä asteikko-sanaa ollenkaan pienimpien oppilaiden kanssa, vaan hänen sanojensa mukaan ”aluksi kiivetään tosin vaan rappusia ylös ja alas”. Mikäli suuntaisin asteikkovih-

koni erityisesti pienille oppilaille, olisi varmasti syytä pohtia, miten asteikot voisi esittää jotenkin leikin kautta. Pieniä oppilaita motivoi enemmän, kun asiat tehdään leikin kautta, ja toisaalta uusia asioita on helpompi ymmärtää mielikuvien avulla. Leikillisuus myös madaltaa kynnystä uskaltaa kokeilla uusia asioita.

Haastateltavat B ja D kertoivat piirtävänsä oppilaiden kanssa asteikon sävelet nuottiviivastolle. Haastateltava B kertoi, että nuottien kirjoittamisen opettelu yhdistettynä asteikkosoittoon motivoi joitakin oppilaita. Tämä on kätevä tapa yhdistää nuotinluvun ja nuottikirjoituksen opettelua asteikkosoittoon. Monesti opeteltavat asiat jäävät myös paremmin mieleen, kun niitä lähestyy eri näkökulmista. Voisin kuvitella, että tuntuu motivoivalta, kun osaa itse sekä kirjoittaa asteikon nuotille, että soittaa sen. Myös jos viuluoppilas pitää piirtämisestä tai kirjoittamisesta, hän voi innostua siitä, että pääsee soittotunnilla käyttämään myös näitä taitojaan.

Haastateltava A kertoi yhdistävänsä asteikkoja kappaleiden soittoon siten, että oppilas soittaa asteikkoa samasta sävellajista kuin opeteltavaa kappaletta. Garam (1984, 69) kertoo kirjassaan Viulunsoiton opetus tehneensä havainnon, että pienten oppilaiden motivaatio soitettavaa asiaa kohtaan kuuluu heidän intonoinnissaan, jolloin oppilaat saattavat soittaa asteikkoja epäpuhtaasti, mutta kivoja kappaleita hyvinkin puhtaasti. Tein itsekin opetusharjoitteluisani sellaisen havainnon, että oppilaani soittivat puhtaammin kappaletta, kun he olivat ensin soittaneet asteikkoa samasta sävellajista. Asteikko ei myöskään näyttäydy pelkkänä teknisenä puurtamisena, jos sen liittää kappaleiden soittamiseen, ja auttaa oppilasta näkemään, mitä käytännön hyötyä siitä on.

Muita haastatteluvastauksissa mainittuja lähestymistapoja asteikkojen opettamiseen olivat asteikon soittaminen malliksi, asteikon laulaminen sekä asteikon lähestyminen improvisoinnin kautta. Muistan, että monesti omat viuluopettajani ovat soittaneet uuden asteikon ensin minulle malliksi. Asteikon laulaminen voi selkeyttää asteikon opettelua esimerkiksi, jos oppilas on oppinut musiikin teorian tunneilla solmisaation tai numeroilla laulamisen kautta hahmottamaan sävelaskelien. Olen joskus improvisoinut soittotunnilla asteikon pohjalta, mutta se on vaatinut sitä, että asteikko on ollut jo hyvin tuttu ja olen osannut sen sujuvasti.

Haastateltavat A ja B kertovat pohtivansa oppilaidensa kanssa, miksi asteikkoja kannattaa soittaa ja mitä hyötyä siitä on. Myös haastateltava D kertoo, että oppilaita motivoi ymmärrys siitä, miksi asteikkoja kannattaa soittaa. Haastateltava C kertoo, että pienemmät oppilaat innostuvat oheisrekvisiitista,

kuten sorminukeista, kun taas isompien oppilaiden motivointi on haastavampaa. Säännöllisen harjoittelun kannalta on tärkeää, että oppilas löytää motivaation asteikkosoittoon. Toista oppilasta motivoi asteikkojen kytkeminen kappaleiden opetteluun, toista leikillisuus, jotakuta tarkka tekninen hiominen.

5.2 Asteikkojen harjoittelu

Kysyin haastateltaviltani, mikä on oleellista asteikkojen harjoittelussa. Haastateltavat A ja D toivat esiin näkökulman, että asteikkojen harjoittelussa on oleellista löytää asteikkosoitolle merkitys ja tarve. Haastateltava D kuvaa asiaa näin: ”Mielestäni olennaista on löytää tarve asteikkojen harjoitteluun, jolloin motivaatio niitä kohtaan kasvaa.” Tämä näkökulma sopi myös omaan oppimateriaaliini, koska tavoitteeni on tehdä siitä mahdollisimman motivoiva.

Viuluteknisesti haastateltavat löysivät asteikoista monia oleellisia asioita. Näitä ovat sävelpuhtaus, korvan harjaaminen, tarkkuus, sujuvuus, hyvän äänen saanti, eri asemien hahmottaminen sekä sävellajien hahmottaminen. Asteikkojen avulla voi siis harjoittaa viulun perustekniikan kannalta monia tärkeitä asioita. On oleellista, että viulisti soittaa puhtaasti ja hyvällä äänellä, mitä tahansa hän soittaa. Voisin pohtia, miten näitä asioita voisi mahdollisesti tuoda oppimateriaalissani esille.

Haastateltava C toi esiin seuraavan näkökulman: ”Hyvä olisi jos se (asteikkosoitto) ei kävisi liian tylsäksi.” Hän kertoo itse tekevänsä asteikkosoitosta hauskeempaa oppilailleen esimerkiksi napanheitolla tai käyttämällä sorminukkea jousen päässä. Haastateltavat A ja B mainitsevat myös, että asteikkosoittoon voi yhdistää muidenkin viulististen taitojen harjoittelua, esimerkiksi erilaisia jousilajeja, jousituksia, dynamiikkoja ja karaktereitä.

Kysyin haastateltaviltani, miten he itse harjoittelevat asteikkoja ja mitä asteikkovihkoja he käyttävät. Haastateltavat kertovat harjoittelevansa asteikkoja eri jousituksilla, sormituksilla, rytmeillä ja eri tempoissa. Haastateltava B kertoo käyttävänsä asteikkoja päivittäin harjoittelussaan. Haastateltava A käyttää asteikkosoitossa apuna taustalla soivaa borduna-ääntä, josta on apua sävelpuhtauden pitämisessä. Tätä olen myös itse käyttänyt välillä, eli olen laittanut puhelimeni viritysmittarisovelluksesta asteikon pohjaäänien soimaan taustalle, ja soittanut sitten kunkin asteikon sävelen verraten intonaatiota borduna-ääneen. Haastateltava A kertoo käyttävänsä asteikkosoitossa myös metronomia. Metronomin käytöstä olen itsekin kuullut usein viulutunneilla ja viulun tekniikkapajoissa, ja käytänkin sitä välillä asteikkoharjoittelussani. Haastateltavat B ja D yhdistävät asteikkosoiton muun ohjelmistonsa harjoitteluun si-

ten, että haastateltava B soittaa asteikkoja, joissa on samat sävellajit kuin hänen kullakin hetkellä harjoittelemassaan ohjelmistossa, ja haastateltava D kertoo soittavansa asteikkoja sellaisilla tempoilla, sormituksilla, jousituksilla ja rytmeillä, joita hänen harjoittelemastaan ohjelmistosta löytyy. Haastateltavan D esittämää näkökulmaa en ollut tullut itse ajatelleeksi, mutta se kuulostaa kätevältä. Voisin miettiä, voisiko sitä jopa hyödyntää omassa asteikkovihossani, tai ainakin omassa asteikkoharjoittelussani. Haastateltavat kertovat käyttävänsä omassa harjoittelussaan Sutisen (1982), Fleschin (1926), Fischerin (2012) ja Galamianin (1966) asteikkovihkoja.

5.3 Motivoiva asteikko-oppimateriaali

Kysyin haastateltaviltani, minkälainen asteikko-oppimateriaali voisi heidän mielestään motivoida asteikkojen soittamiseen. Haastateltavat B ja D kertovat, että asteikkovihon olisi hyvä olla monipuolinen. Haastateltavat A, B ja C ehdottavat, että asteikkovihko voisi sisältää asteikkojen sävellajeissa olevaa kappalemateriaalia. Näin oppilaiden olisi helpompi ymmärtää yhteys asteikkojen ja varsinaisen musiikin välillä. Haastateltava B ehdottaa, että kappaleissa voisi myös käyttää asteikkokulkuja.

Kysyin haastateltavilta, olisiko kansanmusiikkiviulunopetuksessa tarvetta jollekin tietyytyypiselle asteikko-oppimateriaalille. Haastateltavien A ja B mielestä oppimateriaaliin voisi sisältyä moodiasteikkoja. Myös haastateltava D kertoo, että oppimateriaalit yleensä rajoittuvat duuriin ja molliin, ja vaihtoehtoja saisi olla enemmän. Haastateltava A mainitsee moodien lisäksi pentatoniset asteikot ja bluesasteikon. Hänen mukaansa ei ole olemassa vielä sellaista suomenkielistä asteikkovihkoa, josta löytyisi näitä asteikkoja. Hänen mukaansa sellaiselle olisi tarvetta. Haastateltava C kertoo kokevansa, ettei perusopetuksen puolella ole vielä tarvetta muille kuin duuri- ja molliasteikoille. Hän suuntaisi moodeja ynnä muita asteikoita sisältävän vihon enemmän ammattiopiskelijoille. Haastateltava A mainitsee lisäksi kaksoisääniasteikot, koska hänen mukaansa kaksoisääniä käytetään myös kansanmusiikin soitossa.

Kysyin haastateltaviltani myös tarkemmin asteikkovihon visuaalisista puolista. Haastateltavat pohtivat vastauksissaan esimerkiksi asteikkovihon mahdollisesti sisältämää kuvitusta. Haastateltava A piti tärkeimpänä vihon kannen visuaalista ilmettä. Hän kuvailee, että asteikkovihon kansi toimii ikään kuin vihon ”käyntikorttina”.

Kaikki haastateltavat pitivät asteikkovihossa tärkeänä ominaisuutena selkeyttä. Haastateltava A kertoo arvostavansa sitä, että nuottiviivastot ja nuotit ovat riittävän isokokoisia. Haastateltava A mainitsee esimerkkinä selkeästä asteikkovihosta Sutisen asteikkovihon, joka on minunkin mielestäni hyvin selkeä.

Haastateltavat A, C ja D tuovat esiin vihon kuvituksen. Haastateltava A pohtii, että kuvitus ei ole välttämätön, mutta toisaalta jo mustavalkoinen kuvitus tekee hänen mielestään kokonaisuudesta kiinnostavamman. Myös haastateltava D:n mielestä kuvitus tuo vihon lukemiseen vaihtelua. Haastateltava C pohtii, että värit ja kuvitus voisivat motivoida pienempiä oppilaita.

Haastateltava A esittää ajatuksen, että asteikkovihon visuaalisessa ilmeessä on haasteena, miten se sopisi monen ikäisille soittajille. Monesti viulun oppimateriaalien kuvitus tuntuu olevan suunnattu pienille lapsille, ja vanhemmille soittajille suunnattu kuvitus liittyy lähinnä jonkun teknisen asian havainnollistamiseen. Minua kiinnostaisi kovasti yhdistää asteikkovihkooni jonkinlaista kuvitusta, joten siinä onkin paljon pohtimista, millainen kuvitus olisi sopiva. Varmaankin näytän mahdollisia kuvitusvaihtoehtoja eri viulisteille, kun olen siinä vaiheessa, ja kysyn mielipiteitä, jotta voin hioa sen mahdollisimman hyväksi.

5.4 Pohdintaa haastatteluvastauksista

Haastatteluvastauksissa nousi esiin moodien käyttäminen. Moodiasteikot kiinnostavat minua ja olen itsekin huomannut, ettei niistä oikein löydy suomenkielistä asteikko-oppimateriaalia. Olen itse soittanut moodiasteikkoja vain korvakuulolta. Mikäli sisällytän asteikko-oppimateriaaliini moodiasteikkoja, minun täytyy pohtia, minkä tasoisille viulisteille ne olisi suunnattu. Musiikin hahmotusaineiden opettajan työssä huomasi, että ainakin alakouluikäisillä oppilaille voi olla haasteita jo ihan pelkkien duurien ja mollien kanssa, tosin osaaminen on hyvin vaihtelevaa. Samassakin ryhmässä on voinut olla sekä oppilaita, joilta useampikin eri duuriasteikko sujuu, että oppilaita, joiden voi olla vaikea vielä muistaa edes C-duuria. Tietysti viuluopettajat voivat käyttää oppimateriaaliansi oman harkintansa mukaan ja poimia sieltä sopivia asteikkoja ja harjoituksia sellaisille oppilaille, joille ne ovat asianmukaisia.

Haluaisin, että mahdolliset oppimateriaalin sisältämät kappaleet olisivat kansanmusiikkia. Kansanmusiikin puolelle suunnattuja viulun oppimateriaaleja ei ole vielä kovin laajasti. Pogozeva (2021, 111)

huomauttaa, että asteikkojen soittaminen on oppilaalle merkityksellisempää silloin, kun niiden soittaminen liitetään opiskeltaviin kappaleisiin. Myös Garamin (2000, 221) mielestä oppilas oppii esimerkiksi asemanvaihtojen taiteellisesta käytöstä nimenomaan silloin kun ne liitetään kappaleisiin.

Selkeys on sellainen ominaisuus, joka minun varmasti kannattaa ottaa huomioon omassa asteikko-oppimateriaalissani. Selkeys saa vihon tuntumaan helpommin lähestyttävältä, ja myös oppilaiden on helpompi tarttua selkeän näköiseen vihkoon harjoitellessaan kotona. Minun täytyy pohtia, yhdistäkö vihkoon jonkinlaista kuvitusta ja millainen kansikuva olisi hyvä. Kansikuvan suhteen voisin miettiä, millaisen mielikuvan haluan sen antavan asteikkosoitosta. Garam (2000, 85) huomauttaa, että esimerkiksi pienten lasten viuluopetuksessa hauskat vertauskuvat ovat tärkeitä. Mikäli asteikkovihkooni tulee kuvitusta, voisin miettiä, voisiko se liittyä jollain tavalla asteikoihin, harjoituksiin tai kappaleisiin.

6 POHDINTA

Koen saaneeni tämän tutkimuksen myötä paljon sellaista informaatiota, josta on minulle hyötyä oman asteikko-oppimateriaalin suunnittelussa. Olen saanut vastauksia juuri niihin kysymyksiin, joita lähdin tutkimaan. Toisaalta minulla on herännyt myös lisää kysymyksiä, joita minun pitää luultavasti selvittää, kun alan tehdä asteikko-oppimateriaaliini.

Jo olemassa olevia asteikkovihkoja tarkastellessani huomasin, että osassa vihoista nuottikuva oli hyvin selkeä: asteikot oli esitetty väljästi ja sopivan suuren kokoisina. Joissain vihoissa puolestaan asteikot oli esitetty hyvin tiiviisti ja pienempikokoisina. Haastatteluvastauksista kävi ilmi, että haastateltavat pitivät tärkeänä asteikkovihon selkeää nuottikuvaa, ja sitä, että nuottiviivastot ja nuotit on painettu tarpeeksi isokokoisina. Tältä pohjalta minun on hyvä lähteä miettimään asteikkovihkoni yleisilmettä.

Asteikkojen järjestyksen suhteen vihoissa oli tehty erilaisia ratkaisuja. Omaksi suosikikseni nousi Suti-sen asteikkovihoissa käytetty järjestys, jossa aloitetaan G-duurista ja edetään järjestyksessä aina tietynlaajuisia duureja ja molleja. Haluaisin itse varmaan käyttää sen tyyppistä järjestystä, koska se tuntuu selkeältä, ja vihosta on helppo löytää juuri se sävellaji minkä kulloinkin haluaa. Haastatteluvastauksissa tuli esiin, että asteikkovihko voisi sisältää myös muita kuin duureja ja molleja. Haastateltavat mainitsivat moodit, pentatoniset asteikot sekä bluesasteikon.

Tutkimani asteikkovihot sisälsivät erilaisia harjoituksia tai jonkinlaista kappalemateriaalia. Myös haastateltavat kertoivat käyttävänsä asteikkoja soittaessaan harjoituksia, kuten erilaisia jousituksia, sormituksia ja rytmejä. Haastatteluissa tuli myös esiin sellainen näkökulma, että asteikkovihon olisi hyvä olla monipuolinen. Haastateltavat toivoivat asteikkovihkoon myös kappalemateriaalia, ja perustelivat sitä esimerkiksi sillä, että oppilaiden olisi helpompi nähdä yhteys asteikkojen ja varsinaisten kappaleiden välillä.

Tarkastelemistani asteikkovihoista ei löytynyt juurikaan kuvitusta. Niissä oli käytetty vain kansikuvaa. Haastatteluvastauksissa tuli esiin näkökulma siitä, että vihon kansikuva on ikään kuin vihon ”käyntikortti”. Aion miettiä kansikuvan ehdottomasti tarkkaan, ja haluaisin siitä mahdollisimman houkuttelevan.

Minulle on alkanut muodostua kuva mahdollisesta toimivasta ja motivoivasta asteikko-oppimateriaalista. Asteikkovihossani olisi jonkinlainen hauska kansikuva, joka motivoisi tarttumaan vihkoon. Vihossa olisi myös jonkin verran yksinkertaista, mutta hauskaa kuvitusta. Vihossa asteikot, harjoitukset ja kappaleet olisi esitetty sopivan väljästi ja tarpeeksi isokokoisina. Kappaleilla ja harjoituksilla voisi olla hauskoja nimiä, jotka herättäisivät kivoja mielikuvia ja motivoisivat soittamaan niitä. Asteikot olisivat Sutisen asteikkovihkojen tapaisessa selkeässä järjestyksessä, jolloin vihosta olisi helppo löytää juuri se asteikko, mitä haluaa soittaa. Vihossa olisi mukana myös ainakin moodiasteikkoja, mikä toisi monipuolisuutta vihkoon. Kunkin asteikon perässä olisi jokin kappale kussakin sävellajissa, ja kappaleisiin voisi yhdistää myös toisen äänen eli yhteissoittoa. Kivat kappaleet, yhdessä soittaminen ja mahdollisuus päästä vaikka esittämään niitä motivoisivat myös harjoittelemaan niihin liittyviä asteikkoja.

Jos haastateltavia olisi ollut enemmän, minun olisi ollut mahdollista saada vielä monipuolisemmin informaatiota liittyen viulun asteikkosoittoon. Haastattelukysymykseni olisivat voineet olla vielä yksityiskohtaisempia, esimerkiksi asteikkojen yhteydessä soitettaviin harjoituksiin liittyen. Tätä aihetta voisi tutkia lisää esimerkiksi aloittamalla luomaan tämän tutkimuksen pohjalta materiaalia, jota sitten tarjoaisi kokeiluun viulunsoitonopettajille. Yksi mahdollisuus olisi myös poimia tästä tutkimuksesta selvinneet keskeisimmät asiat ja tehdä niiden pohjalta laajemmat ja yksityiskohtaisemmat haastattelut.

Tästä tutkimuksesta voi olla hyötyä muillekin, jotka haluaisivat tehdä oman asteikko-oppimateriaalin, erityisesti viululle, mutta uskoisin, että myös muille soittimille. Tästä tutkimuksesta saa näkökulmia siihen, mitä asioita kannattaa ottaa huomioon suunnitellessa omaa oppimateriaalia.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 2011. *Laadullinen tutkimus 2.0*. 4., uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Aleatori. *Jousisoittimet*. Sibelius-Akatemia. Saatavissa: <http://web.uniarts.fi/aleatori/indexb858.html?id=55&la=fi> . Viitattu 3.4.2023.

Andante, klassisen musiikin tietosanakirja: Sävelaskel. 2002. Helsinki: WSOY.

Backman, J. 2007. *Fenomenologia*. Helsingin yliopisto: Eurooppalaisen filosofian seura. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/160881/Backman_Himanka_Fenomenologia_Filosofia_fi.pdf?sequence=1 . Viitattu 3.4.2023.

Finto, suomalainen asiasanasto- ja ontologiapalvelu: sävelasteikot. Saatavissa: <https://finto.fi/muso/fi/page/?uri=http%3A%2F%2Fwww.yso.fi%2Ffonto%2Fyso%2Fp28008> . Viitattu 3.4.2023.

Fischer, S. 2012. *Scales. Scales and scale studies for the violin*. Lontoo: Edition Peters.

Flesch, C. 1926. *Das Skalensystem*. Berliini: Ries & Erlen.

Garam, L. 2000. *Lahjakkaan viulistin kasvatusta*. Helsinki: Yliopistopaino.

Garam, L. 1984. *Viulunsoiton opetus*. Helsinki: Musiikki Fazer.

Heman, C. 1985. *Jousisoittinten sävelpuhtaus. Melodiaan ja harmoniaan perustuva kuuleminen*. Jyväskylä: Gummerus Oy.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2018. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Jylhä, P. 2015. *Hei molli ja duuri, meillä kävi tuuri! Viulun PT 1 ja 2 asteikot duettoina kahdelle viululle*. Helsinki: Sulasol.

Jyväskylän yliopisto 2015. Menetelmäpolku. Tutkimusstrategiat. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/fenomenologinen-tutkimus> . Viitattu 3.4.2023.

Pogozeva, T. 2021. *Viulunsoiton opettamisen metodiikka. Sibelius-Akatemian julkaisuja 20*. Helsinki: Sibelius-Akatemia.

Salmela-Aro, K. 2018. *Motivaatio ja oppiminen*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sutinen, P. 1982a. *Viuluasteikot I. Venäläisen koulun mukaan*. Helsinki: Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry.

Sutinen, P. 1982b. *Viuluasteikot II-III. Venäläisen koulun mukaan*. Helsinki: Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry.

Usma, A.-M. 1980. *Iloinen viuluniekka 4. Asteikkoja soittamaan*. Helsinki: Musiikki Fazer.

HAASTATTELUKYSYMYKSET

- 1.Miten opetat asteikkoja viuluoppilaillesi?
- 2.Mikä on oleellista asteikkojen harjoittelussa?
- 3.Miten itse harjoittelet/olet harjoitellut asteikkoja?
- 4.Mitä asteikkovihkoja/muuta oppimateriaalia käytät asteikkojen opettamisessa/soittamisessa?
- 5.Mikä motivoi sinua asteikkojen soittamiseen?
- 6.Mikä motivoi oppilaitasi asteikkojen soittamiseen?
- 7.Millainen asteikko-oppimateriaali/asteikkovihko voisi mielestäsi motivoida asteikkojen soittamisessa?
- 8.Olisiko kamu-viuluopetuksessa tarvetta jollekin tietyn tyyppiselle oppimateriaalille asteikkosoitossa? (Esim. moodiasteikot, pentatoniset asteikot, omien kappaleiden tekemisen yhdistäminen asteikkosoittoon.)
- 9.Vaikuttaako oppimateriaalien visuaalinen puoli (esim. selkeys, värit, kuvitus) omaan tai oppilaittesi motivaatioon soittaa asteikkoja?